

ISTRAŽIVANJA OPA

OPA - Omladinska Press Agencija
Klub OPA "Omladina Preuzima Akciju"

ovaj zbornik sadrži rezultate istraživanja i korišćene upitnike
u istraživanjima omladine u Beogradu i Srbiji
u periodu od novembra 2002. do septembra 2004.

izdanje: opa.co 2005/01
izdanje je dostupno kao pdf na www.harizma.com/omladinski
urednik izdanja i koordinator istraživanja: Aleksandar Gubaš
klubopa@yahoo.com

SADRŽAJ:

Upitnik o generaciji 1980-1985.....	2
Nežnost, originalnost i optimizam (rezultati istraživanja o generaciji 1980-1985.).....	7
Upitnik o seksualnoj informisanosti u srednjoj školi.....	10
Seksualni život beogradskih srednjoškolaca (rezultati istraživanja o seksualnoj informisanosti).....	15
Upitnik o odnosu prema drugačijim seksualnim orijentacijama.....	18
Srednjoškolci i homoseksualnost (rezultati istraživanja o drugačijim seksualnim orijentacijama).....	20
Medijska interesovanja beogradskih srednjoškolaca (rezultati istraživanja medijskih preferencija - štampa, radio, TV).....	21
Upitnik o učešću mladih u javnim protestima.....	23
Milom ili silom - Srednjoškolci u borbi za svoja prava (rezultati istraživanja o učešću mladih u javnim protestima).....	25

GENERACIJA 1980-85.

Anketa

Anketa koja je pred tobom bavi se nekim stavovima mladih ljudi rođenih između 1980. i 1985. godine, i njihovim životnim planovima.

Anketu su za potrebe svog istraživanja sastavili članovi Omladinske Press Agencije (OPA), koja je deo Dečjeg informativno-kulturnog servisa (DX) u Beogradu.

OPA i DX okupljaju srednjoškolce i mlade od 15 do 20 godina, koji za svoj rad imaju podršku Centra za prava deteta iz Beograda.

Rezultati ovog istraživanja biće objavljeni u DX magazinu, novom časopisu za mlade koji će biti pokrenut krajem 2002. godine. Ovi rezultati će biti dostupni i drugim zainteresovanim medijima.

Ako te zanimaju rezultati, možeš da se raspitaš za njih od početka januara 2003. godine na telefon 011/3242-013, svakog radnog dana između 17 i 20 h.

Anketa je potpuno anonimna i tvoj identitet će ostati zaštićen.

UPUTSTVO ZA POPUNJAVANJE ANKETE

Ova anketa se popunjava zaokruživanjem odgovora koji najbolje opisuje tvoj stav prema nekom pitanju.

Ako u pitanju nije drugačije navedeno, zaokružuje se **samo jedan** odgovor.

***** OPŠTI PODACI

Škola/fakultet: _____

Godina rođenja: _____

Mesto stalnog boravka: _____

Pol: - M   - Ž

Da li imaš kompjuter kod kuće?   - da   - ne

Da li koristiš neku e-mail adresu?   - da   - ne

***** ŽIVOTNI PLANOVI

Šta planiraš posle srednje škole? /za studente: za vreme i posle fakulteta/

- da što pre nađem posao i ne gubim vreme na studiranju
- da studiram i povremeno radim
- da se posvetim fakultetu i posle diplome nađem posao
- da se školujem do zvanja magistra ili doktora
- šta bilo, samo da odem u inostranstvo čim se ukaže prilika
- ne znam

Do kada misliš da bi roditelji trebalo da te finansijski izdržavaju?

- do kraja srednje škole - dokle god se redovno školujem
- do 20 godina - dokle god ne nađem način da se samostalno izdržavam
- do 25 godina - već se sam(a) izdržavam
- do 30 godina - ne znam

Imaš li neka iskustva sa samostalnim zarađivanjem?

- ne još
- povremeno nešto zaradim
- redovno nešto radim i zarađujem van školskih obaveza

Koja od navedenih stvari te najviše privlači da na to prvo potrošiš pare, uz pretpostavku da ih u ovom trenutku imaš?

- putovanje - lični izgled i garderoba
  - kupovina tehničkih uređaja - pokloni za drage ljude
  - izlazak i provod - nešto što mi treba za hobi
  - kultura, umetnost i obrazovanje - ne znam
- (bioskop, pozorište, knjiga, CD...)

Zaokruži **pet** stvari koje najviše želiš da postigneš u životu (*samo pet, ni više ni manje*):

- zanimljiv posao - srećan brak i deca
- slava - puno para
- društvo pouzdanih prijatelja - obrazovanje
- uvek dobar provod - dobra kola
- dobra fizička forma i zdravlje - telesni užitek
- mogućnost čestih putovanja - lepši izgled
- sloboda u donošenju odluka - sopstveni stambeni prostor

***** ODNOSI MEĐU POLOVIMA

Šta misliš, ko prvi treba da priđe prilikom započinjanja veze?

- dečko devojci - onaj ko prvi oseti želju
- devojka dečku - ne znam

Da li te strah od neuspeha sprečava da priđeš osobi koja ti se sviđa?

- da, skroz me blokira - obično ne
- da, donekle - nikada

Zaokruži **pet** navedenih osobina za koje ti je najviše stalo da ih ima tvoj(a) partner(ka) (*samo pet, ni više ni manje*):

- optimizam - saosećajnost
- strpljivost - samostalnost
- preduzimljivost - urednost
- pouzdanost - savesnost
- lepota - praktični duh
- originalnost i maštovitost - dominantnost
- nežnost - skromnost
- samouverenost - poslušnost
- ambicioznost - talenat za pare

Zaokruži **sve one** navike koje možeš tolerisati da ih ima tvoj(a) partner(ka), pod uslovom da ima potrebne dobre osobine:

- puši
- povremeno se napije
- često se napije
- puši marihuanu
- uzima ecstasy
- uzima jače droge (heroin, kokain)
- kocka se
- kladi se
- bavi se sitnim kriminalom
- čini saobraćajne prekršaje dok vozi
- pribegava korišćenju fizičke sile
- nijedno od navedenog

Šta misliš, da li je moguće muško-žensko prijateljstvo?

- da
- ne
- ne znam

Koja je najveća prednost muškaraca kao drugova?

- manja zavist
- bolje čuvaju tajne
- spremniji su da pozajme svoje stvari
- spremnost na dobro zezanje
- manje su komplikovani
- ne znam

Koja je najveća prednost žena kao drugarica?

- saosećajnost
- veća prilagodljivost
- nežnost
- zrelije razmišljanje
- bolji osećaj za realnost
- ne znam

Ko treba da plaća troškove kad izađeš s nekim ko ti se sviđa?

- muško
- žensko
- oboje treba da podele troškove
- onaj ko je pozvao na izlazak
- onaj ko ima više para
- sasvim svejedno, zavisi od situacije

Šta najviše očekuješ od prvog izlaska s nekim ko ti se sviđa?

- dobru zabavu
- da se malo bolje upoznamo
- poljubac
- seks
- svejedno, samo da se vidimo ponovo
- ne znam

Koja od ovih tvrdnji je najbliža tvom stavu prema seksu?

- to je samo sredstvo za produžetak vrste
- to je uzvišeni čin komunikacije dva partnera
- to je sredstvo za postizanje određenih ciljeva
- to je nešto sasvim ljudski i obično
- to je sport i rekreacija
- to je najjača strast
- nemam stav

S kim misliš da ljudi treba da stupaju u seksualne odnose?

- treba da imaju slobodu sa svakim za koga osete da ih privuče
- samo sa osobom s kojom su u ozbiljnoj vezi
- samo sa bračnim partnerom

Koja od ovih tvrdnji najbolje odražava tvoj stav prema abortusu?

- to je jedan oblik kontracepcije
- to je pravo svake žene, ali je jako bitno da se po mogućnosti izbegne
- to je uzrok bele kuge
- to je veliki zločin
- nemam stav

Zaokruži **sve one** situacije u kojima smatraš da je abortus opravdan:

- nikad
- uvek
- ako plod ima anomalije
- ako porodica ne želi da ima više dece
- ako roditelji ne ispunjavaju uslove da podižu dete
- ako je trudnoća posledica silovanja
- ako je dete neželjenog pola
- ako postoji opasnost po majčino zdravlje
- ako dete ne može da računa na drugog roditelja
- nemam stav

Ako je lekar dao stručno odobrenje, ko treba da donese odluku o eventualnom prekidu trudnoće punoletne trudnice?

- to je isključivo stvar trudnice
- o tome treba da presudi muškarac
- partneri treba zajedno da odluče
- o tome treba da odluče njeni roditelji
- za to se pitaju i njegovi roditelji
- nemam stav

***** ODNOSI SA RODITELJIMA

Kako doživljavaš svoje roditelje?

- to su sjajni ljudi i obožavam ih
- imaju svoje mane ali mi ipak znače
- bliža mi je majka nego otac
- bliži mi je otac nego majka
- uopšte nismo na istoj talasnoj dužini
- ne znam/nemam roditelje

Koju stvar najviše očekuješ od svojih roditelja?

- razumevanje i podršku za moje životne poteze
- savet i usmeravanje
- finansijsku podršku
- zaštitu
- da me puste da živim svoj život
- ne znam/nemam roditelje

Koliko su tvoji roditelji zainteresovani za tvoju privatnost? (*zaokruži sve ono tipično za njih*)

- čitaju moju poštu
- vršljaju po mojim stvarima kad nisam tu
- raspituju se o meni kod mog društva
- ulaze mi nepozvani u sobu
- prislušuju moje razgovore
- ako ih nešto zanima, pitaju me direktno
- ne pokazuju osobito interesovanje
- ne znam/nemam roditelje

Koliko roditelji poštuju tvoje mišljenje?

- uvažavaju me kao odraslu osobu
- povremeno obrate pažnju na moj stav
- saslušaju me, ali ne reaguju
- ne zanima ih šta ja mislim
- ne znam/nemam roditelje

Kako se dogovaraš sa roditeljima oko izlazaka?

- uvek im kažem gde izlazim i kad se vraćam, i trudim se da se toga pridržavam
- obično ne preciziram te stvari, ali se javim kući telefonom ako nešto iskrsne
- obično im ništa ne prijavljujem
- trenutno ne živim sa roditeljima

*****

/Poslednje pitanje je samo za srednjoškolce:!

Ako bi se u tvojoj školi organizovalo testiranje na drogu, kakav bi bio tvoj stav?

- sam(a) ću tražiti da me testiraju
- dozvoliću da me testiraju
- neću dozvoliti da me testiraju
- sasvim mi je svejedno
- uradiću ono što budu želeli moji roditelji
- ne znam

Hvala na saradnji i strpljenju!

Beograd, novembar 2002.

NEŽNOST, ORIGINALNOST I OPTIMIZAM

Generacija 1980-85.

Ovo istraživanje je bilo motivisano pitanjem kakvi su zaista mladi (srednjoškolci i studenti) rođeni između 1980. i 1985. godine: kako gledaju na sopstveno osamostaljivanje, koji su im životni planovi, kako komuniciraju sa suprotnim polom i sa roditeljima.

Istraživanje je obavljeno na uzorku od 419 mladih iz beogradskih srednjih škola (236 učenika III i IV godine) i fakulteta (183 studenta I i II godine). Devojke su bile nešto brojnije u uzorku i bilo ih je 263, dok je muškaraca bilo 156. Obuhvaćeni su učenici gimnazija, stručnih i umetničkih škola, te po jedan društveni, prirodni, tehnički i privatni fakultet. Najviše ispitanika su Beograđani, ali u uzorku je bilo i 26% ispitanika iz drugih gradova na školovanju u Beogradu. Svima je bila podeljena anketa sa pitanjima na koja su bili ponuđeni odgovori na zaokruživanje. Nekoliko pitanja dozvoljavalo je višestruki izbor odgovora.

Pitanja su sastavili i anketu sprovedli članovi Omladinske Press Agencije (OPA), grupe mladih od 17 do 19 godina koja radi kao deo Dečjeg informativno-kulturnog servisa pri Centru za prava deteta iz Beograda.

Ovde prikazujemo neke najzanimljivije rezultate istraživanja, obavljenog krajem 2002. godine.

Novac

Anketa započinje pitanjima koja se odnose na odnos prema novcu. Čak 44% srednjoškolaca izjasnilo se da planira nešto da radi uz studiranje, dok je među onima koji su već studenti takvih svega 19%. I studenti i srednjoškolci smatraju da bi roditelji trebalo da ih izdržavaju dok ne nađu način za samostalno izdržavanje (37%), ili bar do kraja redovnog školovanja (35%) - kad god to bilo. Momci imaju više iskustva sa samostalnim zarađivanjem nego devojke, naročito u srednjoj školi, dok na fakultetu i dosta devojaka počne povremeno da radi. Većina devojaka (svaka treća) bi zarađene pare prvo potrošile na putovanje, a mnoge bi dale i na lični izgled, dok bi momci najradije dali pare za izlaske, muziku ili kupovinu tehničkih uređaja.

Životni ciljevi

Bez razlike prema polu i stepenu školovanja, mladima srećan brak i deca predstavljaju najviši životni cilj: 70% svih ispitanika svrstava to među pet stvari koje najviše žele u životu. Posle toga, među pet najznačajnijih stvari za momke nalaze se zanimljiv posao; društvo pouzdanih prijatelja; dobra fizička forma i zdravlje; te za srednjoškolce sopstveni stambeni prostor, a za studente sloboda u donošenju odluka. Devojkama od 17 do 22 godine je takođe veoma stalo do zanimljivog posla, zdravlja i dobrog društva - ali i do mogućnosti čestih putovanja.

Suprotni pol

Momcima je najčešće pominjani kvalitet kod devojaka lepota (66%), a među prvih pet su i nežnost; originalnost i maštovitost; optimizam; te kod srednjoškolaca saosećajnost, a kod studenata urednost (neuredne srednjoškolke, nađite čoveka svog života pre nego što upišete faks!). Devojkama je lepota kod muškaraca od malog značaja, a najviše im je stalo do nežnosti (73%), a zatim do originalnosti i maštovitosti, pouzdanosti, optimizma i samostalnosti partnera (momci, osamostalite se što pre!).

Napominjemo da među ponuđenim osobinama nisu bile navedene neke za koje se očekivalo da će ih svi zaokružiti, kao npr. inteligencija i iskrenost. Pet rđavih navika koje su i studenti i srednjoškolci oba pola najspremniji da tolerišu kod partnera jesu: pušenje (67%), povremeno opijanje (57%), pravljenje saobraćajnih prekršaja (41%), klađenje (25%) i pušenje marihuane (19%). Ovo pokazuje da mnogi vide klađenje kao socijalno prihvatljiv izvor zarađivanja. O ostalim porocima zaključke izvucite sami.

Da li je moguće muško-žensko prijateljstvo?

Apsolutna većina ispitanika veruje u mogućnost muško-ženskog prijateljstva - procenat se kreće od 73% muških studenata do čak 84% srednjoškolki.

Momci smatraju da su njihove najveće prednosti kao drugova manja komplikovanost, kao i spremnost na dobro zezanje (27-31%). Sa druge strane, devojke kod svojih muških drugova najviše cene manju zavist (28%).

Najviše muških studenata (čak 34%) nije umelo da kaže koja je najveća prednost žena kao drugarica. Oni drugi su kod svojih drugarica najviše ocenili saosećajnost (22%). Njihove vršnjakinje su kod sebe kao kvalitet drugarstva najviše istakle zrelost (34%) i osećaj za realnost (17%).

Ko prvi treba da priđe?

Tri četvrtine momaka u srednjoj školi i na fakultetu smatra da prilikom započinjanja veze prvi treba da priđe onaj ko prvi oseti želju, a to mišljenje deli i 55% beogradskih devojaka od 17 do 22 godine. Ipak, još uvek 44% srednjoškolki i 28% studentkinja očekuju da muškarac učini prvi korak.

Od prvog izlaska s osobom koja im se sviđa, najviše ispitanika oba pola očekuje da se malo bolje upoznaju i da im bude zabavno. Svega 11% ispitanika očekuje nešto više od toga na prvom sastanku (poljubac ili seks).

Svega 10% ispitanih devojaka očekuje da muškarac plati troškove zajedničkog izlaska, dok 58% srednjoškolki i čak 73% studentkinja smatra da je to potpuno svejedno. Ali zato svakom četvrtom muškarcu gordost nalaže da on plaća troškove bez obzira na stav partnerke.

Seks

Najviše beogradskih momaka od 17 do 22 godine smatra da je seks nešto sasvim ljudski i obično (36%). S time se slažu i njihove srednjoškolske vršnjakinje, dok studentkinje većinom (42%) smatraju da je seks uzvišeni čin komunikacije dva partnera. Većina devojaka (66%) smatra da u intimne odnose treba stupiti samo sa osobom s kojom su u ozbiljnoj vezi. Tako misle i momci u srednjoj školi, dok studenti, izgleda, vole da «šaraju», pa su bliži mišljenju da za to treba imati slobodu sa svakim ko ih privuče (61%).

Abortus

Ispitanici oba pola se prema abortusu odnose prvenstveno kao pravu svake žene, pri čemu je jako bitno da se po mogućnosti izbegne (73% odgovora). Abortus smatra velikim zločinom 15% ispitanika. Ohrabrujuće je što svega 3% mladih neodgovorno smatra abortus kao jedan od načina kontracepcije.

Opšte je uverenje da o sudbini trudnoće punoletne trudnice partneri treba zajedno da odluče, i da tu roditelji nema šta da se upliću. Kao najopravdaniji razlog za abortus devojke smatraju ako je trudnoća posledica silovanja, dok je za momke najjači razlog ako plod ima anomalije. I jednima i drugima među najjače razloge spadaju još i opasnost po majčino zdravlje, kao i nesposobnost roditelja za podizanje deteta.

Roditelji

Najveći broj ispitanika doživljava svoje roditelje kao ljude koji imaju svoje mane, ali im ipak znače (54%), ili smatra da su sjajni ljudi i obožava ih (26%). Od njih u prvom redu očekuju razumevanje i podršku za životne poteze (66%), kao i savet i usmeravanje.

Pare su tu sporedna stvar. Većina ispitanika je zadovoljna odnosom roditelja prema njima, jer osećaju da se njihovo mišljenje dovoljno uvažava (62%).

Izgleda da je većina i momaka i devojaka (čak 79%) već u srednjoj školi sa roditeljima uspostavila takav odnos da ih roditelji pitaju direktno ako ih zanima nešto o njihovoj privatnosti. Prilikom izlaska, većina ispitanika ne precizira roditeljima gde i s kim će izaći, ni kada će se vratiti kući, ali se jave telefonom ako iskrсне nešto vanredno. Iznimka su devojke u srednjoj školi - njih 64% ipak saopšte ove stvari roditeljima pre nego što izađu.

I na kraju, sudeći prema ovoj anketi, ako bi se u njihovoj školi organizovalo testiranje na drogu, većina srednjoškolaca oba pola bila bi spremna da se podvrgne testu, ili im je sasvim svejedno. Svega 8% beogradskih srednjoškolaca je izjavilo da bi odbilo test.

Najzanimljiviji utisci

- Generacije koje dolaze izgleda da su spremnije na razmišljanje o finansijskoj samostalnosti nego generacije pre njih, koje su odrastale u kriznim devedesetim godinama - iako se, naravno, od roditelja i dalje očekuje materijalna podrška do rešenja sopstvenog životnog statusa.
- Srećan brak i deca su ideali koji su visoko na ceni među današnjim adolescentima.
- Devojke obožavaju putovanja.
- Najviše vrednovane osobine kod oba pola su nežnost, originalnost i optimizam. Pored toga, momci su se, naravno, potvrdili kao vizuelni tipovi pa «padaju» na lepotu, dok devojke visoko cene pouzdanost i samostalnost partnera.
- Socijalno prihvatljivi poroci među mladima su pušenje, povremena pijanstva, pravljenje saobraćajnih prekršaja i klađenje. Osim toga, među pet najtolerisanijih poroka uvrstila se i marihuana. Mladi su najnetolerantniji prema kocki i čestom opijanju.
- Tek svaki deveti stariji adolescent očekuje fizički kontakt na prvom sastanku sa osobom koja im se sviđa.
- Abortus je prihvaćen kao ljudsko pravo svake žene, ali samo pod određenim okolnostima.
- Izgleda da stasava nova generacija roditelja, koji su spremni da sa svojom decom tinejdžerima uspostave drugarske odnose uzajamnog poverenja.

OPA - Omladinska Press Agencija
Jugoslovenski centar za prava deteta

SEKSUALNO OBRAZOVANJE U SREDNJOJ ŠKOLI

Anketa koja je pred tobom bavi se odnosom srednjoškolaca prema seksualnosti i seksualnom obrazovanju.

Anketu su za potrebe svog istraživanja sastavili članovi Omladinske Press Agencije (OPA), koja je deo Dečjeg informativno-kulturnog servisa (DX) u Beogradu.

OPA okuplja srednjoškolce i mlade od 15 do 20 godina, koji za svoj rad imaju podršku Centra za prava deteta iz Beograda.

Ova anketa je potpuno anonimna i tvoj identitet će ostati zaštićen. Niko od ljudi koji te poznaju neće moći da sazna tvoje odgovore u anketi.

Rezultati ovog istraživanja biće objavljeni u DX magazinu, novom časopisu za mlade koji je pokrenut krajem 2002. godine. Ovi rezultati će biti dostupni i drugim zainteresovanim medijima.

Ako te zanimaju rezultati, možeš da se raspitaš za njih od početka juna 2003. godine na telefon 011/3242-013, radnim danima od 17-20 h.

=====

OPŠTI PODACI

ŠKOLA:

_____

GODINA ROĐENJA: _____

POL: - muški   - ženski

ŠKOLSKA SPREMA: OCA _____   MAJKE _____

TVOJ ŠKOLSKI USPEH: _____

MESTO STALNOG BORAVKA:

_____

=====

PITANJA

1. Koliko ti je neprijatno da u društvu razgovaraš o seksu?

- 1) o tim stvarima razgovaram potpuno opušteno
- 2) uglavnom mi nije neprijatno, osim u nekim situacijama
- 3) o tome mogu da razgovaram samo sa određenim osobama
- 4) vrlo mi je neprijatno da govorim o tome

2. S kim obično pričaš o seksu? (možeš da zaokružiš više odgovora)

- 1) sa najboljim prijateljem
- 2) sa društvom
- 3) sa nekim od roditelja
- 4) sa braćom/sestrama
- 5) sa partnerom
- 6) sa stručnim licem (lekar, psiholog...)
- 7) ne pričam ni sa kim

3. Koliko misliš da znaš o seksu?

- 1) sasvim dovoljno
- 2) nešto znam, ali uvek može još
- 3) mislim da ne znam dovoljno
- 4) mislim da sam vrlo neupućen/a

4. Na koji način stičeš saznanja o seksu? (možeš da zaokružiš više odgovora)

- 1) pitam iskusnije od sebe
- 2) kroz razgovor u društvu
- 3) pitam roditelje
- 4) iz stručne literature
- 5) iz filmova
- 6) putem štampe/TV/radija
- 7) putem Interneta
- 8) na predavanjima i tribinama
- 9) kroz praksu

5. Da li seksualno obrazovanje treba uvesti u škole? (zaokruži jedan odgovor)

- 1) da, kao obavezan predmet
- 2) da, kao izborni predmet
- 3) da, u obliku gostujućih predavanja
- 4) dovoljno je otvoriti stalnu informativnu službu u školama
- 5) mislim da za tim nema potrebe

6. Na koje sve načine može doći do trudnoće? (zaokruži odgovore za koje misliš da su tačni)

- 1) putem klasičnog polnog odnosa
- 2) oralnim seksom
- 3) analnim seksom
- 4) francuskim poljupcem
- 5) uzajamnom masturbacijom
- 6) ne znam tačno

7. Kada žena može da zatrudni? (zaokruži jedan odgovor)

- 1) samo za vreme menstruacije
- 2) samo za vreme punog Meseca
- 3) samo u sredini menstrualnog ciklusa
- 4) samo na početku i na kraju ciklusa
- 5) svakog dana ciklusa
- 6) ne znam tačno

8. Ko treba da razmišlja o zaštiti od trudnoće?

- 1) kontracepcija je muška odgovornost
- 2) kontracepcija je ženska stvar
- 3) o tome treba da misle oboje
- 4) ne znam/nemam stav

9. Šta koristiš za sprečavanje trudnoće? (možeš da zaokružiš više odgovora)

- 1) računanje plodnih dana
- 2) spermicide
- 3) prezervativ
- 4) dijafragmu
- 5) hormonske pilule
- 6) spiralu
- 7) metod prekinutog snošaja
- 8) ispiranje vagine
- 9) ne praktikujem seks
- 10) ne razmišljam o kontracepciji

10. Na temelju čega biraš sredstvo za kontracepciju? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) koliko je prijatno	6) koliko je trajno
2) koliko je jeftino	7) na osnovu nečije preporuke
3) koliko je sigurno	8) ne praktikujem seks
4) koliko je zdravo	9) ne razmišljam o kontracepciji
5) koliko je jednostavno	

11. Zaokruži sve polno prenosive bolesti za koje znaš:

1) ascites	6) sida
2) hlamidije	7) erizipel
3) mijelitis	8) lajmska bolest
4) sifilis	9) gonoreja
5) zoonoze	10) kolpitis

12. Na koje sve načine misliš da je moguće preneti HIV virus?

1) nošenjem iste odeće	7) putem krvi
2) sa trudnice na plod	8) ujedom insekata (komarci, krpelji...)
3) korišćenjem zajedničkog šprica	9) rukovanjem
4) kupanjem u istom bazenu	10) putem pljuvačke
5) polnim odnosom	11) korišćenjem istog sapuna
6) zagrljajem	12) sedenjem u istoj klupi

13. Da li si se testirao/la na HIV virus?

1) jesam	3) razmisliću ako bude potrebno
2) još nisam, ali planiram	4) nisam i ne nameravam

14. Kome bi rekao/la da imaš neku polnu bolest? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) roditeljima	5) mom društvu
2) sadašnjem partneru	6) bratu ili sestri
3) svim dosadašnjim partnerima	7) nikome
4) najboljem prijatelju	

15. Kada misliš da je za tvoj pol najbolji trenutak za započinjanje seksualnog života? (zaokruži jedan odgovor)

1) sticanjem punoletstva	5) kad se neko oseti psihofizički spremno
2) stupanjem u brak	6) kad partner zatraži
3) što pre, to bolje	7) ne znam/nemam stav
4) što kasnije, to bolje	

16. Šta misliš, ko pre treba da započne seksualni život?

1) mladići	3) oba pola na istom uzrastu
2) devojke	4) ne znam/nemam stav

17. Kada si ti stupio/la u intimne odnose?

1) pre 15. godine	5) sa 18 godina
2) sa 15 godina	6) sa 19 godina
3) sa 16 godina	7) još nisam
4) sa 17 godina	

18. U kakvoj uspomeni ti je ostalo prvo seksualno iskustvo?

1) bilo je prijatno	4) ne sećam se
2) nije bilo ništa posebno	5) tek treba da ga doživim
3) bilo je neprijatno	

19. Kada misliš da je najbolji trenutak za stupanje u intimne odnose u novoj vezi? (zaokruži jedan odgovor)

1) odmah	6) posle par dana
2) kad se dovoljno upoznamo	7) posle par nedelja
3) kad jedan od partnera oseti želju	8) posle par meseci
4) kad oboje osete želju	9) ne znam/nemam stav
5) kad brak postane izvestan	

20. Kako ti vidiš uloga emocija u seksualnom životu? (zaokruži jedan odgovor)

1) bez emocija nema dobrog seksa	3) emocije nisu neophodne za seks
2) emocije mogu da ulepšaju seksualni život	4) emocije su samo smetnja
	5) ne znam/nemam stav

21. Šta je za tebe svrha seksa? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) povećanje nataliteta	5) iskazivanje ljubavi
2) postizanje materijalne koristi	6) zadržavanje partnera
3) lični užitak	7) poboljšanje i unapređenje veze
4) održavanje fizičke forme	8) seks nema nikakvu bitnu svrhu

22. Šta je od toga za tebe najvažnije? (upiši broj) _____

23. Šta misliš, koje su tri najvažnije stvari koje nekog čine dobrim u seksu? (zaokruži tačno tri odgovora, ni više ni manje)

1) prethodno iskustvo	6) opuštenost i spontanost
2) izdržljivost	7) emocije
3) osećaj za partnerove potrebe	8) mašta
4) tehničke veštine	9) inteligencija
5) dobar fizički izgled	10) urođeni talenat

24. Koja od ovih tvrdnji je najbliža tvom stavu prema masturbaciji? (zaokruži jedan odgovor)

1) to je duševni poremećaj	4) to je korisna dopuna redovnom seksualnom životu
2) to je loša navika	
3) to je samo dostupna zamena za pravi seks	5) to je OK, ali nije potrebno
	6) ne znam/nemam stav

25. Kako doživljavaš homoseksualne osobe? (zaokruži jedan odgovor)

1) lezbijke su OK, ali me gej muškarci iritiraju	4) nemam ništa protiv njih
2) gej muškarci su OK, ali me lezbijke iritiraju	5) volim da se družim s njima
3) i jedni i drugi me iritiraju	

26. Koje je tvoje mišljenje o biseksualnim osobama? (zaokruži jedan odgovor)

1) to je loš izgovor za homoseksualnost	4) nisu sigurni šta zapravo žele
2) za razliku od homoseksualaca, bar ne ugrožavaju natalitet	5) uzimaju sve što im život pruža
3) to je u velikoj meri pomodarstvo	6) ne znam/nemam stav

27. Koliko misliš da je incest prisutan u našoj sredini?

1) mislim da toga kod nas nema	4) strašno je koliko toga ima
2) toga možda ima, ali vrlo malo	5) ne znam koliko ga ima
3) ima ga sigurno više nego što se govori	6) ne znam šta je incest

28. Koliko misliš da je trgovina ljudima zbog seksa prisutna u našoj sredini?

1) kod nas makroi trguju samo devojka kama iz drugih zemalja	3) svako ko nije dovoljno oprezan može da postane žrtva
2) to se dešava samo osobama lošijeg materijalnog stanja	4) mislim da toga kod nas nema
	5) ne znam

29. Kako misliš da naše društvo treba da se odnosi prema seksu?

1) o tome ne bi trebalo da se priča	3) mlade treba naučiti i kako da uživaju
2) dovoljno je naučiti mlade kako da se zaštite	4) potpuno informisanje mladih o seksu je jedan od najvažnijih zadataka društva

30. Šta bi te interesovalo da dodatno saznaš o seksu? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) nešto više o suprotnom polu	5) o tehnikama polnog odnosa
2) nešto više o mom polu	6) o seksualnom nagonu
3) o zaštiti od trudnoće	7) o orgazmu
4) o polnim bolestima	8) mislim da znam dovoljno

31. Koje je tvoje seksualno opredeljenje?

1) heteroseksualno	4) ne znam
2) homoseksualno	5) ne bih da se izjasnim
3) biseksualno	

32. Kako si se osećao/la prilikom popunjavanja ove ankete?

1) bilo mi je prilično neprijatno	3) nije bilo neprijatno, ali je bilo dosadno
2) neka pitanja su bila malo neprijatna	4) anketa je bila vrlo zanimljiva

Hvala na saradnji i strpljenju!

Omladinska Press Agencija (OPA)

SEKSUALNI ŽIVOT BEOGRADSKIH SREDNJOŠKOLACA

Omladinska Press Agencija (OPA) uradila je tokom maja 2003. godine opsežno istraživanje o seksualnoj informisanosti, navikama i stavovima mladih Beograđana, učenika III i IV godine srednje škole (starosti 18-19 godina). Istraživanje je obavljeno u formi anonimne ankete u kojoj su neka pitanja dozvoljavala i višestruki izbor odgovora. Ovom anketom obuhvaćeno je 324 učenika (181 devojka i 143 mladića) iz nekoliko beogradskih srednjih škola, koje su odabrane tako da presekom obrazovnih profila čine što reprezentativniji uzorak.

Razgovor i informisanje o seksu

Kad se povede razgovor o seksu, više od polovine mladića i dve petine devojaka kažu da potpuno opušteno razgovaraju o toj temi, dok 30% devojaka priznaje da o seksu može da razgovara samo s određenim osobama. Najčešći sagovornici devojaka o seksualnim temama su najbolje prijateljice (81%), pa društvo (56%), pa partneri (samo 53%!), dok je kod muškaraca poredak sledeći: društvo (73%), najbolji prijatelji (60%), partneri (samo 45%!). Sa roditeljima o seksu razgovara tek svaki šesti ispitanik, a stručnim licima gotovo da se niko ni ne obraća.

Najčešći izvori informacija o ovoj temi kod devojaka su društvo (70%), iskusnije osobe (60%) i štampa/TV (33%), dok je kod mladića situacija znatno drugačija: društvo (60%), praksa (50%), iskusniji (43%). Pritom, 43% mladića kaže i da saznanja dobija iz filmova, za razliku od devojaka, kod kojih je taj procenat znatno manji (15%). Takođe, Internet kao izvor saznanja navodi 18% mladića i samo jedna od 181 anketirane devojke.

Poznavanje rizika u seksu i odnos prema njima

Praktično svi stariji srednjoškolci znaju na koji način može doći do trudnoće, ali 9% devojaka misli da do trudnoće može doći i analnim seksom, dok je nekim momcima "sumnjiva" i uzajamna masturbacija (6%). Međutim, dok kod načina dolaska do trudnoće više-manje nema mnogo dilema, postoji ogromno neznanje i nesigurnost oko toga u kojim danima menstrualnog ciklusa žena može ostati trudna. Odgovor na to ne zna čak 61% srednjoškolki i 64% njihovih vršnjaka, iako mnogi pogrešno smatraju da to znaju. Svi mladi znaju da je sida polno prenosiva bolest, a i sifilis je prilično poznat, ali nisu baš upoznati sa drugim polno prenosivim bolestima kao što su hlamidije, gonoreja i kolpitis. Što se tiče AIDS-a, izgleda da su mediji i razne kampanje dobro obavili posao, budući da oko 90% učenika završnih godina srednje škole ume da navede osnovne načine prenošenja HIV virusa, mada ima i 10% onih koji misle da ovaj virus prenose i insekti. Na HIV se testiralo samo 6% devojaka i 9% momaka, nešto više ih planira da to uradi, dok najveći broj (53% devojaka i 46% mladića) izjavljuje spremnost da se testiraju ako bude potrebe. Značajan podatak je i da skoro svaki treći učenik srednje škole, oba pola, odlučno izjavljuje da se neće testirati na HIV. U slučaju da se zaraze nekom polnom bolešću, devojke bi se prvo poverile najboljoj prijateljici (64%), pa tek onda partneru (59%) i roditeljima (56%), dok bi se mladići na prvom mestu obratili roditeljima (59%), partneru (samo 46% bi to saopštilo svojoj partnerki!) i najboljem prijatelju (44%). Skoro svi mladi odgovorno smatraju da o kontracepciji treba da razmišljaju oba partnera. Oko 80% seksualno aktivnih ispitanika koristi kondom kao kontraceptivno sredstvo. 22% devojaka računa plodne dane (kao jedini način sprečavanja trudnoće ili kao dopunu uz kondom), dok se u metod prekinutog snošaja pouzdaje 31% seksualno aktivnih devojaka i 13% momaka. Ova tri sredstva i metode kontracepcije su praktički jedino što se koristi u srednjoj školi: spiralu i spermicide ne koristi niko od ispitanih srednjoškolaca, a pilulu uzima samo 7% seksualno aktivnih srednjoškolki.

Kada se počinje

92% devojaka i 59% momaka smatra da je pravi trenutak za započinjanje seksualnog života onaj u kome se oseće psihofizički spremno, a ima i 19% nestrpljivih mladića koji misle da ne treba časa časiti i da treba grabiti prvu priliku. Mladi većinom smatraju da oba pola istovremeno treba da započnu seksualnu aktivnost, ili o tome nemaju neki određeni stav. Četvrtina ispitanika smatra da momci treba prvi da počnu, dok za devojke to kaže jako malo njih.

Čak 60% devojaka i 36% mladića sa završnih godina srednje škole još nije stupilo u seksualne odnose. Pre 17. rođendana seksualni život je započelo 31% mladića i samo 14% devojaka, što pobija uvreženo mišljenje da danas mladi sve ranije stupaju u intimne odnose. 60% devojaka i 50% mladića misli da je najbolji trenutak za stupanje u seksualne odnose u novoj vezi onda kada to oba partnera požele. 28% devojaka smatra da bi pre tako krupnog koraka trebalo da se doobro upoznaju, dok njihovo mišljenje deli 20% muškaraca.

Čemu služi seks

43% mladih oba pola misli da emocije ulepšavaju seksualni život, dok 38% devojaka i 27% mladića čak smatra da su emocije apsolutno neophodne za dobar seks. Svega 16% mladića i 7% devojaka izjavljuje da emocije nisu ni bitne ni presudne.

Kao svrhu seksa, devojke najčešće navode iskazivanje ljubavi (82%), zatim lični užitak (67%) i unapređenje i poboljšanje veze (50%). Kod mladića se najviše kotira lični užitak (70%), a zatim iskazivanje ljubavi (58%) i unapređenje veze (52%). Više od dve trećine ispitanika oba pola ne smatra da je povećanje nataliteta svrha seksa.

Za momke su tri najvažnije osobine koje nekog čine dobrim u seksu osećaj za partnerove potrebe (44%), zatim maštovitost (40%) i opuštenost (39%), dok su devojkaama najbitniji opuštenost (70%), osećaj za partnerove potrebe (52%) i emocije (47%).

Zanimljiva je i razlika u odnosu prema masturbaciji: samo 35% devojaka smatra da ta aktivnost ima neku svrhu, dok čak 60% mladića nalazi neki smisao u masturbaciji.

Šeksualna orijentacija

I u pogledu odnosa prema homoseksualnim osobama postoje velike polne razlike: protiv njih nema ništa protiv 57% devojaka i samo 25% momaka, dok izrazitu netrpeljivost izjavljuje 37% mladića i 32% devojaka. Zanimljivo je i to da lezbijke smatra prihvatljivijim od gej muškaraca čak 33% srednjoškolaca i samo 4% srednjoškolki. Pri tome, od ispitanih učenika 9% devojaka i 11% mladića se nije izjasnilo kao heteroseksualno.

Seks i društveni rizici

46% devojaka i 31% momaka smatra da je incest prisutniji u društvu nego što se o tome govori, dok ga statistički beznačajnim smatra 13% devojaka i 20% mladića. Veliki je broj onih koji kažu da nemaju nikakvu predstavu o tome koliko je incest prisutan u našoj sredini. Dve trećine devojaka smatra da je sex trafficking nešto što se može desiti svakome ko nije dovoljno oprezan, a to mišljenje deli i polovina ispitanih momaka, koji, za razliku od devojaka, u priličnoj meri veruju da toga nema kod nas i da se dešava samo strankinjama.

Seksualno obrazovanje u školi

I na kraju, što se tiče seksualnog obrazovanja i vaspitanja, 62% ispitanih srednjoškolaca oba pola smatra da je potpuno i sveobuhvatno informisanje mladih o svemu vezanom za seks jedan od najbitnijih zadataka društva. 17% misli da je dovoljno informisati mlade samo o tome kako da se zaštite od mogućih neugodnosti, dok 14% misli da je, uz

metode zaštite, dovoljno mlade uputiti još i u to kako da uživaju u seksu. Kao način seksualne edukacije, 16% srednjoškolaca predlaže seksualno obrazovanje kao obavezan predmet; uvođenje izbornog predmeta predlaže njih 27%; gostujuća predavanja kao najbolji način vidi 25% beogradskih srednjoškolaca, dok uvođenje stalne informativne službe u škole predlaže 20% ispitanika. Od tema vezanih za seks momci su najzainteresovaniji da nauče nešto više o tehnikama vođenja ljubavi (45%), polnim bolestima (40%) i o suprotnom polu (34%), dok devojke najviše zanimaju saznanja o polnim bolestima (49%), orgazmu (42%) i tehnikama polnog čina (40%). Za dodatna saznanja o kontracepciji zainteresovano je 34% devojaka i samo 24% momaka.

Zaključak

Na temelju svih ovih rezultata se kao generalni zaključak može reći da je nastupio trenutak da se, posle intenzivne i, kako se čini, prilično uspešne anti-AIDS kampanje, društveni akcenat stavi na opšte seksualno obrazovanje, posebno na zaštitu od ostalih polnih bolesti i na opšta znanja o seksualnom funkcionisanju oba pola. Takođe, pažnju društva treba usmeriti i na poboljšanje komunikacije među polovima u vezi sa seksom, s obzirom na prilično poražavajući podatak da polovina mladića i devojaka uopšte ne razgovara o seksu sa svojim partnerima. Najbolji i najizvodljiviji način seksualnog obrazovanja verovatno je kombinacija stalne informativne službe u školama i gostujućih predavanja stručnjaka.

OPA - Omladinska Press Agencija
Centar za prava deteta Beograd

ODNOS MLADIH PREMA DRUGAČIJIM SEKSUALNIM ORIJENTACIJAMA

Anketa koja je pred tobom bavi se odnosom srednjoškolaca prema pojavi homoseksualnosti.

Anketu su za potrebe svog istraživanja sastavili polaznici Škole za medije pri Centru za prava deteta iz Beograda.

Ova anketa je potpuno anonimna i tvoj identitet će ostati zaštićen. Niko od ljudi koji te poznaju neće moći da sazna tvoje odgovore u anketi.

Rezultati ovog istraživanja biće objavljeni u DX magazinu, novom časopisu za mlade koji je pokrenut krajem 2002. godine. Ovi rezultati će biti dostupni i drugim zainteresovanim medijima.

Ako te zanimaju rezultati, možeš da se raspitaš za njih od početka juna 2003. godine na telefon 011/3242-013, radnim danima od 17-20 h.

=====

OPŠTI PODACI

ŠKOLA:

GODINA ROĐENJA: _____

POL: - muški   - ženski

=====

PITANJA

1. Na osnovu čega najlakše možeš da prepoznaš homoseksualnu osobu?

(zaokruži samo jedan odgovor)

1) po načinu odevanja	4) po načinu na koji se ponaša prema osobama svog pola
2) po načinu govora	5) nešto drugo (upiši šta): _____
3) po gestikulaciji (pokretima)	

2. Kako se osećaš u prisustvu osobe sa homoseksualnim sklonostima? (zaokruži samo jedan odgovor)

1) to mi je baš zanimljivo	4) sažaljevam tu osobu
2) OK, samo ako me ne startuje	5) osećam gađenje i prezir
3) nelagodno mi je i želim da se što pre sklonim odatle	6) želim da je izvređam ili čak premlatim
	7) nešto drugo (upiši šta): _____

3. Koliko homoseksualnih osoba ti lično poznaješ?

1) nijednu	3) tri do pet
2) jednu ili dve	4) više od pet

4. Da li bi saznaje da tvoj drug ili drugarica ima homoseksualne sklonosti promenilo tvoj odnos prema toj osobi? (zaokruži samo jedan odgovor)

1) to ne bi ništa promenilo	4) nastojao/la bih da joj pomognem da se vrati normalnom životu
2) moj odnos prema toj osobi bi ostao isti, ali bi mi bilo neprijatno zbog drugih	5) bilo bi to za mene veliko razočarenje
3) to bi me potpuno zbunilo i bilo bi mi teško da se snađem	6) to bi u meni probudilo bes i želju da nekako kaznim tu osobu

5. Kako okolina treba da se odnosi prema homoseksualnim osobama? (zaokruži samo jedan odgovor)

1) treba da im pomogne da se uklope takvi kakvi jesu	4) treba im to izbiti iz glave, i silom ako treba
2) homoseksualnost je privatna stvar i ne tiče se nikog drugog	5) nešto drugo (upiši šta):
3) treba im pomoći da se oslobode tog problema, i lečenjem ako treba	_____

6. Do koje mere misliš da treba tolerisati javno ispoljavanje homoseksualnosti? (zaokruži samo jedan odgovor)

1) ta sramota treba da se drži dalje od očiju javnosti	4) svako ima pravo da se izjasni šta je, ali s tim ne bi trebalo da se paradira
2) to je svačija privatna stvar i ne bi trebalo da se pominje javno	5) javno ispoljavanje homoseksualnosti je potpuno u redu, pod uslovom da ne podrazumeva pravo na sklapanje braka i usvajanje dece
3) to je u redu dok se ne bave nekim profesijama (napiši kojim):	6) uopšte mi ne smeta javno ispoljavanje bilo kakve različitosti, pod uslovom da ne uključuje nasilje
_____	
_____	
_____	

7. Šta nikako ne dolikuje normalnom muškarcu? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) držanje za ruke sa drugim muškarcem	5) bavljenje baletom
2) suze na javnom mestu	6) šminkanje
3) posećivanje salona lepote	7) kretanje isključivo u društvu ženskog pola
4) bavljenje manekenstvom	8) sve ovo može da bude potpuno OK za jednog normalnog muškarca

8. Šta nikako ne dolikuje normalnoj ženskoj osobi? (možeš da zaokružiš više odgovora)

1) treniranje fudbala	5) brijanje glave
2) napijanje	6) kretanje isključivo u društvu muškog pola
3) tuča	7) da bude automehaničar
4) zanemarivanje ličnog izgleda	8) sve ovo može da bude potpuno OK za jednu normalnu žensku osobu

Hvala na saradnji i strpljenju!

Centar za prava deteta, Beograd

SREDNJOŠKOLCI I HOMOSEKSUALNOST

Polaznici Škole za medije su u maju 2003. godine uradili zanimljivo istraživanje o stavovima učenika II i III razreda srednje škole o homoseksualnosti. Ispitanicima je podeljena mala anketa, a ubuhvaćeno je deset beogradskih srednjih škola. Dobijeni su odgovori od 105 devojaka i 88 momaka.

Ono u čemu se momci i devojke slažu jeste da homoseksualnu osobu mogu prepoznati najpre po načinu na koji se ponaša prema osobama svog pola (oko 40%), dok ih po gestikulaciji prepoznaju mnogo više devojke (46%) nego momci (22%). Osim toga, muškarci u prilično velikom broju smatraju da se homoseksualne osobe mogu prepoznati i po načinu govora (17%).

Međutim, postoji velika razlika u pogledu toga kako se osećaju u prisustvu homoseksualne osobe: devojke s tim uglavnom nemaju nikakav problem, osim ako ih ta osoba ne "startuje" (40%), a 15% devojaka smatra da je baš zanimljivo naći se u prisustvu homoseksualne osobe. Nasuprot tome, momci takve osobe ili sažaljevaju, ili požele da ih izvređaju ili premlate (i jedno i drugo po 19%), ili osećaju gađenje i prezir (16%). Svega 17% muškaraca nema nikakav problem da se nađu u prisustvu homoseksualne osobe, pod uslovom ih ne startuje.

Ispitani srednjoškolci ne poznaju mnogo homoseksualnih osoba: 41% devojaka i 49% momaka ne poznaju nikog takvog, a 33% devojaka i 40% momaka znaju svega jednu do dve takve osobe.

Velike razlike postoje oko toga da li bi saznanje da neki drug ili drugarica ima homoseksualne sklonosti uticalo na odnos ispitanika prema toj osobi. Preko jedne trećine devojaka (37%) kaže da to ništa ne bi promenilo, a oko jedne petine (22%) kaže da bi ih to potpuno zbunilo i da bi im bilo teško da se snađu. Muškarci su mnogo netolerantniji: u 27% slučajeva to saznanje bi ih veoma razočaralo, dok bi u 15% slučajeva probudilo bes i želju da ih kazne. To saznanje ne bi ništa promenilo kod samo 17% momaka.

Razlike u toleranciji su očigledne i kod pitanja kako okolina treba da se odnosi prema homoseksualnim osobama. 62% devojaka kaže da je to svačija privatna stvar i da se ne tiče nikog drugog, a 22% kaže da tim ljudima treba pomoći da se uklope, takvi kakvi jesu. Kod momaka je situacija ovakva: 32% se slaže sa devojka da je seksualna orijentacija svačija privatna stvar, dok 28% mladića misli da takve stvari treba izbiti iz glave i silom ako treba.

72% devojaka smatra da je homoseksualnost svačija privatna stvar, ali da s tim ne bi trebalo baš da se paradira. Tako misli i 49% muškaraca, ali ima i 29% njih koji kažu je homoseksualnost sramota koja treba da se krije dalje od očiju javnosti.

Anketa je obuhvatala i pitanja šta ispitanici smatraju pod nedoličnim ponašanjem za muški i ženski pol. I tu su dobijeni zanimljivi odgovori. Devojke smatraju da je za muškarca najnedoličnije da se drži za ruke s drugim muškarcem (77%) i da se šminka (68%), a za ženu da se bije (60%), zapušta lični izgled (59%) i brije glavu (45%).

Momci se slažu s devojka da jednom muškarcu nikako ne priliči držanje za ruke s muškarcem (88%) i šminkanje (62%), a 28% ne odobrava ni da se muškarac bavi baletom ili da posećuje salone lepote. Devojka ne tolerišu tuču i brijanje glave (55%), kao ni zanemarivanje ličnog izgleda (49%), a 39% momaka ne može da zamisli ženu kao automehaničara.

Škola za medije
Centar za prava deteta Beograd

MEDIJSKA INTERESOVANJA BEOGRADSKIH SREDNJOŠKOLACA

Omladinska Press Agencija pri Centru za prava deteta iz Beograda uradila je u januaru 2004. godine malo blic-istraživanje među učenicima završnih godina srednjih škola. Ukupno 211 ispitanika oba pola, iz pet beogradskih srednjih škola (VI i XIV beogradska gimnazija, Filološka gimnazija, ETŠ "Nikola Tesla" i Medicinska škola na Zvezdari) odgovorilo je na pitanja o omiljenim dnevnim novinama i časopisima, radio i TV stanicama. Od njih se tražilo da izdvoje po jedne novine i časopis koje čitaju, kao i po tri radio i TV stanice koje prate.

Pa, kakav je ukus i koja su medijska interesovanja beogradskih maturanata?

Dnevne novine

Ovo istraživanje je pokazalo da su momci mnogo zainteresovaniji za dnevne novine nego devojke, jer je tek svaki osmi maturant (12,6%) rekao da ne čita dnevnu štampu, dok sa druge strane novine ne čita čak svaka treća maturantkinja (33,1%). Učenici završnih razreda beogradskih srednjih škola ubedljivo najviše čitaju *Večernje novosti*, *Blic* i *Politiku*, i tu praktički nema neke značajnije razlike među polovima. Tako 23,7% beogradskih maturanata, bez obzira na pol, prati *Večernje novosti*; 20,4% čita *Blic*, a 11,4% *Politiku*. Izgleda da su to dnevne novine u kojima bi trebalo da se oglašavaju oni koji se obraćaju beogradskim srednjoškolcima.

Od ostalih novina značajnije se čitaju još i *Sportski žurnal*, *Glas javnosti* i *Sport* (za koje su zainteresovaniji momci), te *Kurir* (koji više interesuje devojke), koje sve zajedno čita 18% maturanata. Među čitaocima *Danasa*, *Politike ekspres* i *Balkana* zajedno svrstava se svega 1,9% beogradskih maturanata.

Časopisi

Sa časopisima i periodikom stvari stoje znatno šarenije, i tu se afiniteti rasipaju na znatno veći broj naslova, a javljaju se i značajnije polne razlike. Ubedljivo najčitaniji časopis među momcima je *Top Speed*, koji je omiljeni časopis svakom četvrtom beogradskom maturantu (24,1%). Za njim slede *Svet kompjutera*, koji preferira njih 11,5%, te *Politikin zabavnik*, koji verno čita 6,9% maturanata iz Beograda. Momci čitaju još i *Huper* i *Playboy* (oba po 4,6%), te *Svet* (3,4%), dok je 21,8% njih na prvom mestu navelo neki sa ogromnog spiska najrazličitijih tematskih časopisa - od *Men's Health*, preko *Mobkoma*, do *Kalibra* ili *Velike Srbije*, od kojih na svaki otpada po procenat-dva mladih muških čitalaca. Izgleda da 19-godišnji momci još uvek više vole *Politikin zabavnik* nego *Playboy*. Pri tome, 23% muških ispitanika izjasnilo se da ne prate periodičnu štampu.

Kod devojaka je situacija znatno drugačija. *Top Speed*, najčitaniji kod momaka, ne čita nijedna od ispitanih devojaka. Njihov favorit je *Lepota i zdravlje*, koji čita 15,3% beogradskih maturantkinja (a koji, naravno, ne čita nijedan od ispitanih momaka!). Devojke još vole i *Lisu* (10,5%), *Joy* (8,9%) i *Huper* (8,1%), a čitaju i *Svet* (5,6%), *Politikin zabavnik* i *Gloriju* (oba po 4% maturantkinja). Na sve ostalo otpada 26,6% srednjoškolskih čitateljki; tu su, između ostalih, svaki sa po procenat-dva: *Zdravlje i lepota*, *NIN*, *Teen*, *Rok ekspres*, ali i *Zona sumraka*, *Refoto* ili *Metal ekspres*. Ništa od periodike ne čita 16,9% beogradskih maturantkinja.

Radio

Šarenilo vlada i po pitanju najslušanijih radio-stanica. Ipak, ono što se nameće kao nedvosmislen utisak jeste da ubedljivo dominiraju *Radio S* (39,5% devojaka i 19,5% momaka), *Radio 24* (fenomen za koji ispitivači jedva da su čuli pre ovog istraživanja, a koji sluša fascinantna publika od 29% svih maturantkinja i 23% maturanata u Beogradu!) i *Perper* (24,2% devojaka, 18,4% momaka).

Slušani su još i *B92* (19% srednjoškolaca, više momci nego devojke) i *Beograd 202* (takođe 19%, i takođe više momci). Među devojkaama su popularni i *Nostalgia* (16,9%), *Luna* (10,5%) i *Naxi radio* (7,3%), a među momcima *Pink* (13,8%), *Top FM* (10,3%) i *Košava* (8%). Prema ovom istraživanju, cenzus od 5% slušivosti među beogradskim maturantima prelazi još samo *Radio SKC*.

Valja napomenuti da su u ovom istraživanju ispitanici naveli čak 52 radio stanice koje beleže poneki procenat slušivosti među srednjoškolcima u Beogradu, a tu ima i zanimljivosti kao što su *Radio Smederevo*, *Glas Crkve*, *Radio Zvezdara*, *Tam Tam* ili *Bonton*. Skoro potpuno su se izgubili npr. *Radio Index* (koji sada sluša 4,7% srednjoškolaca), nekada popularni *Pingvin* (sada svega 1,9% slušalaca među srednjoškolcima) i *Radio Beograd* (koji je među tri omiljene radio-stanice pomenuo samo 1 od 211 ispitanika!).

Veoma je zanimljiv nalaz ovog istraživanja da su srednjoškolke vrlo verna radio-publika, jer je samo njih 4% izjavilo da ne sluša radio. S druge strane, momci su znatno manje zainteresovani za radio, jer ga uopšte ne sluša čak 21,8% ispitanih momaka!

Televizija

Kod televizije je situacija jednostavnija. Već na prvi pogled vidi se da lavovski deo srednjoškolskog gledališta u Beogradu uzimaju *B92* (70,2% devojaka i 58,6% momaka), *Pink* (55,6% devojaka i 66,7% momaka) i *BK* (50,1% devojaka, 47,1% momaka). Nov i zanimljiv fenomen predstavljaju satelitske stanice na kablovskoj TV, koje prati čak 50,6% beogradskih srednjoškolaca i 37% srednjoškolki. Rado se gledaju muzički kanali, a osim toga momci ubedljivo najviše vole porno-kanal *Spice Platinum*, dok devojke vole *Fashion TV*. Veća gledanost kablovske TV nego što ima priključaka u Beogradu govori da se satelitske stanice gledaju po tuđim kućama kad god se ukaže prilika.

Prema ovom istraživanju, među maturantskim favoritima *B92* vodi za prsa ispred *Pinka*, tako da se može reći da je medijska kuća kod hale Limes izgubila primat kao omladinski radio, ali je, svesno ili ne, postala omladinska televizija broj jedan u prestonici. Pri tome, *B92* je, kako se čini, više ženska, a *Pink* više muška televizija.

Od ostalih stanica u Beogradu se značajnije prati lokalni *TV Metropolis*, koji, i pored ograničenog dometa, gleda 16,1% srednjoškolki i 9,2% srednjoškolaca. Još uvek je gledan i *Treći kanal* (po 10,4% i devojke i momci), a gleda se i *SOS kanal* (13,8% momaka i 4,8% devojaka). Cenzus od 5% na jedvite jade prelaze još i *Art kanal* i *RTS 1*. Naravno, televizija se i u ovom istraživanju pokazala kao dominantan medij. Među ispitanim devojkaama pojavile su se samo dve koje su rekly da ne gledaju TV, dok se tako nešto nije omaklo nijednom momku.

Na kraju, može se reći da momci najviše vole TV i novine, a slabije su zainteresovani za časopise i radio. Za razliku od njih, devojke gledaju TV i redovno slušaju radio, često prelistaju neki ženski časopis, ali su slabo zainteresovane za dnevne novine. Najviše se čitaju *Večernje novosti*, *Blic* i *Politika*; gledaju se *B92*, *Pink* i *BK*, ali i satelitske stanice i *Metropolis*; slušaju se *Radio S*, *Radio 24* i *Perper*, ali i radio stanice s brojevima 92 i 202. Od časopisa se najviše kupuju *Top Speed*, *Lepota* i *zdravlje*, *Huper*, *Lisa*, *Joy*, *Svet kompjutera* i *Politikin zabavnik*. Ovo su mediji koje vole srednjoškolci u Beogradu, u januaru 2004. godine.

УЧЕШЋЕ МЛАДИХ У ЈАВНИМ ПРОТЕСТИМА

Пред тобом се налази упитник који је саставила група средњошколаца из Београда, за потребе истраживања које спроводи мрежа младих у осам градова: у Нишу, Краљеву, Ужицу, Зајечару, Врбасу, Суботици, Новом Пазару и Београду.

Циљ овог истраживања је да се види на који начин млади сматрају да се треба борити за своја права, и шта мисле о групним протестима као начину борбе за заштиту својих права. Резултати овог истраживања биће објављени у омладинском часопису ДХ Магазин из Београда, у дневном листу "Политика" и у другим медијима.

Истраживање је анонимно и твој идентитет неће бити познат ником од реализатора овог истраживања, као ни широј јавности.

Овај упитник се попуњава тако што на свако питање заокружиш оно што највише одговара твом мишљењу. У сваком питању налази се и упутство колико одговора треба да заокружиш, па те зато молимо да пажљиво прочиташ упутство у сваком питању.

ПОЛ: М   Ж

ГРАД: _____

ШКОЛА: _____

РАЗРЕД: _____

1) Која од ових наведених права сматраш најважнијим за тебе? (**заокружи ПЕТ права која су теби најважнија**)

1. живот и физичка безбедност	10. живот у породици
2. држављанство	11. информисаност
3. квалитетно школовање	12. приватност и заштита интима
4. уважавање мог мишљења	13. заштита од злостављања
5. финансијска сигурност	14. национална култура и језик
6. слобода вероисповести	15. заштита од дроге
7. слободно време	16. заштита од учешћа у рату
8. култура и уметност	17. нешто друго (напиши шта):
9. здравствена заштита	_____

2) Ако би ти неко од ових најважнијих права било угрожено, **на које начине си спреман** (или спремна) **да се бориш за њих?** (**заокружи СВЕ начине борбе за своја права која прихваташ и одобраваш**)

1. преговори	7. штрајк глађу
2. писање петиције	8. претње оном ко ме угрожава
3. обавештавање медија	9. лична освета
4. бојкот наставе	10. колективна одмазда
5. уличне демонстрације	11. нешто друго (напиши шта):
6. судска тужба	_____

3) За које од ових начина борбе за своја права сматраш да су **најефикаснији?** (**заокружи ТРИ начина борбе који су по твом мишљењу најефикаснији**)

1. преговори	7. штрајк глађу
2. писање петиције	8. претње оном ко ме угрожава
3. обавештавање медија	9. лична освета
4. бојкот наставе	10. колективна одмазда
5. уличне демонстрације	11. нешто друго (напиши шта):
6. судска тужба	_____

4) Који су, према твом мишљењу, **разлози** због којих се твоји вршњаци одлучују на **групне облике** заштите својих права (бојкот наставе, уличне демонстрације и сл.)? (заокружи ТРИ разлога за које мислиш да су најбитнији)

1. огорченост због повреде својих права	5. притисак групе
2. избегавање наставе	6. огорченост због повреде туђих права
3. жеља да се буде у центру дешавања	7. нешто друго (напиши шта):
4. жеља да се буде део групе	_____

5) Ко би могао да те мотивише да се прикључиш неком облику групног протеста? (заокружи СВЕ оне чији позив би прихватио/ла)

1. неко од другова/другарица	6. верски вођа/свештеник
2. брат или сестра	7. нека друга угледна јавна личност
3. наставник	8. нико од наведених
4. неко старији из породице	9. неко други (напиши ко):
5. политички лидер	_____

6) Које најважније особине би морала да има особа која предводи протест у коме учествујеш? (заокружи ТРИ најважније особине вође протеста)

1. добар организатор	5. храбар	9. добар говорник
2. добро обавештен	6. доследан	10. самоуверен
3. ненасиљан	7. праведан	11. нешто друго (напиши шта):
4. интелигентан	8. искусан	_____

7) Да ли си досад учествовао (или учествовала) у неком групном протесту? (заокружи СВЕ у чему си учествовао/ла)

1. да, у потписивању петиције	5. да, у некој другој врсти политичког протеста (лупање у шерпе и сл.)
2. да, у бојкоту наставе	6. нисам учествовао/ла ни у чему од наведеног
3. да, на ученичком митингу	
4. да, на уличном политичком протесту	

8) У марту ове године широм Србије одржани су протести поводом напада на Србе на Косову и Метохији. Како данас гледаш на те демонстрације? (заокружи САМО ЈЕДАН став, с којим се највише слажеш)

1. не занима ме политика уопште
  2. не знам тачно шта се тада дешавало / не сећам се више
  3. у потпуности одобравам све што се дешавало на тим протестима
  4. добро је што су људи у Србији реаговали, али паљење џамија није било политички мудро
  5. добро је што су људи у Србији реаговали, али паљење џамија није било ничим оправдано
  6. срамота је што је реакција људи у Србији била сувише насилна
  7. срамота је што је одзив људи на ове протесте био сувише слаб
  8. уличне демонстрације нису добар начин за решавање проблема на Косову
  9. не волим уличне протесте било које врсте
  10. немам никакав став према тим мартовским догађајима
  11. нешто друго (напиши шта):
-

Хвала на сарадњи и стрпљењу!

MILOM ILI SILOM

Srednjoškolci u borbi za svoja prava

Krajem septembra 2004. godine u sedam gradova širom Srbije (Vrbas, Beograd, Kraljevo, Zaječar, Užice, Niš i Novi Pazar) sprovedeno je veliko istraživanje o učešću mladih u javnim protestima, na uzorku od 902 ispitanika oba pola, uzrasta od II do IV godine srednje škole. Istraživanje su organizovali članovi omladinske mreže "Živeti zajedno", koja okuplja omladinske klubove iz ovih gradova. Koordinator ove mreže je Centar za prava deteta iz Beograda, a pokrovitelj istraživanja je bila Pestalozzi fondacija iz Švajcarske. Upitnik su sastavili članovi Kluba OPA "Omladina preuzima akciju".

Koja prava su mladima bitna: Momke svrbe pare, devojke se plaše zlostavljanja

Kao jedan od osnovnih zadataka, ovo istraživanje je potražilo odgovor na pitanje koja svoja prava srednjoškolci u Srbiji doživljavaju kao najprioritetnija. Među pet prava koje mladi od 16 do 18 godina navode kao najelementarnija, kod oba pola nalaze se: pravo na život i fizičku bezbednost (koje navodi dve trećine ispitanika oba pola); pravo na zdravstvenu zaštitu (prioritet za oko 55% momaka i 49% devojaka); pravo na život u porodici (najbitnije za 49% momaka i 48% devojaka); pravo na uvažavanje mišljenja (35% momaka i 42% devojaka).

Momcima je među prvih pet još i pravo na finansijsku sigurnost, koje navodi 43% momaka (ovo pravo je devojka na 6. mestu, sa 41%). Svakako valja primetiti da se devojka pravo na zaštitu od zlostavljanja nalazi na visokom drugom mestu prioriteta, odmah iza fizičke bezbednosti, a kao jedno od najvažnijih navodi ga ravno 50% devojaka, nasuprot svega 20% momaka.

Visoko se kod oba pola kotiraju i pravo na kvalitetno školovanje (29% momaka, 36% devojaka) i na slobodno vreme (oko 28% srednjoškolaca oba pola), dok devojke posebno ističu i pravo na privatnost i zaštitu intime (takođe 28%, dok je to bitno za svega 19% momaka).

Srednjoškolce u Srbiji najmanje zanima pravo na državljanstvo (oko 6%), na nacionalnu kulturu i jezik (oko 10%), na informisanost (bitno za 14% momaka i 8% devojaka) i kulturno-umetničku ponudu (oko 11%).

Zanimljivo je da su u donjem delu tabele još i pravo na slobodu veroispovesti (bitno za oko 18% srednjoškolaca), zaštitu od droge (17%) i zaštitu od učešća u ratu (koje navodi 16% momaka i 10% devojaka).

Kako bi se borili za svoja prava: Momci bi u novine, devojke na sud

Od metoda koje su im na raspolaganju kad im je neko bitno pravo ugroženo, momci su najspremniji na obaveštavanje medija (70%), pregovore (60%) i bojkot nastave (45%), a devojke na pregovore (78%), pisanje peticije (50%) i sudske tužbe (46%). Srednje popularni su ulične demonstracije (na koje je spremno 41% momaka i 30% devojaka) i lična osveta (kojoj bi pribeglo 37% momaka i 24% devojaka). Najmanje popularni postupci su pretnje, kolektivna odmazda i štrajk glađu. Ipak, kolektivnu odmazdu odobrava svaki četvrti muški srednjoškolac u Srbiji (23%), kao i 12% devojaka, i ovo je podatak nad kojim se valja ozbiljno zamisliti.

Pored pitanja na šta bi ispitanici bili spremni, ovo istraživanje je tražilo odgovor i na pitanje koji od ovih metoda srednjoškolci u Srbiji smatraju najefikasnijim kad bi im neko pravo bilo ugroženo. I devojke i momci su se složili da su najefikasniji pregovori (tako

misli 48% momaka i čak 61% devojaka) i obaveštavanje medija (36% momaka i 44% devojaka). Na treće mesto po efikasnosti momci stavljaju ulične demonstracije (31%), a devojke sudske tužbe (35%).

Dok bi devojke radije isterivale pravdu preko suda, momci veoma veruju u efikasnost lične osvete (koju smatra uspešnom čak 29% momaka, što je takođe podatak za razmišljanje). Devojke mnogo više nego momci veruju u efikasnost peticija, dok su momci skloniji bojkotu nastave. Najmanje popularne metode (štrajk glađu, pretnje i kolektivna odmazda) oba pola procenjuju i kao najmanje efikasne.

Koga slediti: Školski drugovi uticajniji od političkih lidera

Kao tri najvažnija razloga zbog kojih njihovi vršnjaci učestvuju u grupnom izražavanju nezadovoljstva, i momci i devojke vide ogorčenost zbog povrede svojih prava (60% momaka i 73% devojaka), izbegavanje nastave (48% momaka i 55% devojaka) i želju da se bude deo grupe (42% momaka, 48% devojaka). Na javni protest zbog povrede tuđih prava bi izašlo 41% momaka i 33% devojaka. Osim toga, trećina ispitanika oba pola vidi kao značajan razlog i želju da se bude u centru dešavanja. Kao najmanje bitan faktor procenjen je pritisak grupe.

Osoba koja ima najviše uticaja na odluku ispitanika da li da se priključi nekom protestu je neko od drugova ili drugarica, čiji poziv bi poslušalo oko 53% ispitanika oba pola. Zatim slede osobe iz porodice, pri čemu će momci pre poslušati brata ili sestru (45%), dok će devojke ipak više polagati na mišljenje nekog starijeg iz porodice (46%). Nastavnici nemaju prevelik uticaj na odluku srednjoškolaca o učešću u grupnim protestima, i njihov poziv bi sledilo oko 17% srednjoškolaca. Najmanji uticaj imaju politički lideri (koje bi poslušalo 13% momaka i samo 8% devojaka), verski vođe (autoritet za 15% momaka i 12% devojaka) i ostale javne ličnosti.

Kao najvažnije osobine vođe grupnog protesta, ispitanici srednjoškolci oba pola vide: dobre organizacione sposobnosti (44% momaka, 55% devojaka), inteligenciju (39% momaka, 38% devojaka), pravednost (30% momaka, 44% devojaka) i govorničke veštine (27% momaka, 28% devojaka). Osim toga, među prvih pet najznačajnijih osobina momci navode i hrabrost (29%), a devojke dobru informisanost (35%).

Kao najmanje bitne liderske crte, srednjoškolci vide doslednost, nenasilnost i iskustvo. Nenasilnost kao poželjnu osobinu lidera protesta ističe tek 7% momaka i 16% devojaka. Što se tiče iskustva u grupnim protestima, najviše srednjoškolaca je učestvovalo u uličnim demonstracijama (39%), bojkotu nastave (38%) i potpisivanju peticija (27%). Na učeničkim mitinzima učestvovalo je 23% ispitanika. Ni u kakvom obliku javnog ispoljavanja nezadovoljstva nikad nije učestvovalo 26% srednjoškolci i 21% njihovih muških kolega iz školskih klupa.

17. mart: Muško nasilje

Posebno pitanje u ovom istraživanju odnosilo se na stav srednjoškolaca prema martovskim nemirima u Srbiji koji su usledili posle događaja na Kosovu od 17. marta ove godine. Ovde je zabeležena velika raznolikost stavova, ali relativno najveći broj srednjoškolaca u Srbiji ipak smatra da paljenje džamija nije bilo ničim opravdano (tako misli 35% devojaka i 22% momaka). Da to nije bilo baš politički mudro, jedina je zamerka koju ima 20% momaka i 13% devojaka. Paljevinu džamija u potpunosti odobrava 15% muških i svega 6% ženskih ispitanika.

Nasilja na ovim demonstracijama stidi se svega 2% ispitanih tinejdžera i 5% njihovih vršnjakinja. Sa druge strane, 7% momaka i 4% devojaka oseća stid što odziv na ove demonstracije nije bio veći.

Da ulične demonstracije nisu dobar način rešavanja problema na Kosovu smatra 10% srednjoškolki i 5% srednjoškolaca. Oko 15% tinejdžera ispoljilo je nezainteresovanost i neinformisanost u vezi s događajima od 17. marta, ili o tome nemaju nikakav jasan stav. Izrazito negativan emotivni stav prema iskaljivanju besa demonstranata na džamijama u Nišu i Beogradu ispoljilo je, dakle, oko 40% devojaka i svega 24% momaka. Sa druge strane, nikakav moralni problem u vezi s tim događajima nema čak oko 35% momaka i 19% devojaka. Ovi podaci su u skladu s rezultatima koji govore o relativnoj popularnosti lične osvete i kolektivne odmazde kod muških adolescenata, kao i niskom vrednovanju nenasilnosti kod predvodnika grupnih protesta. Mladi muški građani ovog društva su u priličnoj meri skloni nasilju na ličnoj i kolektivnoj ravni, i to je saznanje koje bi trebalo da uključi društvene alarme.

Dečji informativno-kulturni servis (DX)
Omladinska mreža "Živeti zajedno"
Klub OPA "Omladina preuzima akciju"
Centar za prava deteta Beograd